

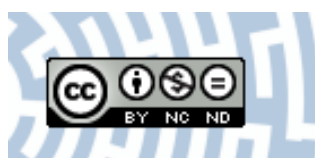

You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wprowadzenie

Author: Ewa Ogrodzka-Mazur

Citation style: Ogrodzka-Mazur Ewa. (2013). Wprowadzenie. "Edukacja Międzykulturowa " (2013), nr 2, s. 11-15.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wprowadzenie

Studia i badania poświęcone edukacji międzykulturowej od ponad dwóch dekad wpisują się w polski dyskurs społeczny nad zagadnieniami wielokulturowości, poczucia tożsamości (narodowej, obywatelskiej, etnicznej, wyznaniowej, kulturowej) czy relacji między ludźmi różnych narodowości i kultur. Doświadczenia społeczne i praktyka życia codziennego potwierdzają z jednej strony – ciągłą potrzebę otwarcia się na inne społeczności i ich kultury, i tym samym potrzebę realizacji rzetelnej edukacji międzykulturowej. Z drugiej natomiast – można zauważyć powrót do edukacji wielokulturowej, w której grupy mniejszościowe znowu koncentrują się na trwaniu własnej kultury, a badacze znowu coraz bardziej skupiają się na wybranej kulturze czy wybranej grupie mniejszościowej. Pole studiów, badań i praktyki oświatowej uległo zatem ograniczeniu i znacznemu zubożeniu¹.

Drugi tom „Edukacji Międzykulturowej” – czasopisma redagowanego przez Zakłady Pedagogiki Ogólnej i Metodologii Badań oraz Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – przedstawia zarówno teoretyczne odniesienia, jak i praktyczne działania w zakresie edukacji wielo- i międzykulturowej podejmowane przede wszystkim w cieszyńskim zespole naukowo-badawczym, kierowanym przez Tadeusza Lewowickiego – inicjatora powstania Federacji Społecznych Zespołów Badań Kultury i Oświaty Pogranicza (1994), Zespołu Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN (2004) oraz Stowarzyszenia Wspierania Edukacji Międzykulturowej (2007).

Badania, które podjął w 1989 roku w ówczesnej Filii Uniwersytetu Śląskiego Społeczny Zespół Badań Kultury i Oświaty Pogranicza, są już prowadzone przez ponad dwie dekady wśród uczniów polskich (mieszkających i uczących się w Polsce), czeskich (mieszkających i uczących się w Czechach) oraz

---

¹ T. Lewowicki: *Edukacja międzykulturowa – konteksty polityczne i ideologiczne, idea pedagogiczna, doświadczenia społeczne i praktyka edukacyjna (zderzenia deklaracji i działań – czas próby?)*. W: T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur (red.): *Z teorii i praktyki edukacji międzykulturowej*. Cieszyn 2006, UŚ, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, s. 268.

dzieci i młodzieży narodowości polskiej mieszkającej na Zaolziu i uczącej się w szkołach z polskim językiem nauczania. Umożliwiają one uchwycenie – w kontekście zachodzących przemian ustrojowych, kulturowych i edukacyjnych – względnej dynamiki takich zjawisk społecznych postrzeganych przez młode pokolenie żyjące na Pograniczu, jak: ich poczucie tożsamości narodowej i kulturowej, poczucie tożsamości regionalnej, obywatelskiej i europejskiej, aspiracje i plany życiowe, stosunek do szkoły jako instytucji edukacyjnej, a także przemiany świadomości religijnej².

Ważnym wątkiem poczynań badawczych Katedry i Zakładu Pedagogiki Ogólnej stały się najpierw zagadnienia edukacji wielokulturowej, a potem edukacji międzykulturowej. Uwagę badaczy – współautorów kolejnych tomów – skupiały środowiska wychowawcze (rodzina, szkoła, społeczności lokalne, kościoły różnych wyznań), problemy polityki społecznej i oświatowej, socjalizacji i kształtowania tożsamości, pracy nauczyciela w warunkach wielokulturowości, socjopatologii pogranicza, wykluczenia społecznego i edukacyjnego, edukacji międzykulturowej na pograniczach w pierwszych latach rozszerzonej Unii Europejskiej oraz kultury w edukacji międzykulturowej. Zagadnienia te były i nadal są przedstawiane w odczytaniach właściwych pedagogice, psychologii, socjologii, filozofii, językoznawstwu, teologii, kulturoznawstwu, historii (i innym dyscyplinom szeroko pojmowanych nauk humanistycznych). Badaniom i studiom o charakterze metodologicznym towarzyszył namysł i próby ulepszania metodologii badań oraz sposobów interpretacji wyników badań. Tak powstało wiele prac prezentujących teorie przydatne w badaniach międzykulturowych i modele takich badań³. Wymiernym efektem tych poczynań badawczych jest 50 tomów ukazującej się od 1992 roku serii wydawniczej *Edukacja Międzykulturowa*, opatrzonej stałym

---

² T. Lewowicki: *Przemiany ustrojowe i kulturowe a poczucie tożsamości i stosunek młodzieży do wybranych kwestii społecznych – dostrzegalne skutki transformacji*. W: T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta (red.): *Poczucie tożsamości i stosunek młodzieży do wybranych kwestii społecznych – studium z pogranicza polsko-czeskiego*. Cieszyn – Warszawa – Toruń 2009, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 249–261.

³ Szerzej na ten temat piszą E. Ogrodzka-Mazur i A. Szczurek-Boruta w opracowaniu: *Działalność naukowo-badawcza Zakładu Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Śląskiego na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji w latach 1989–2012. Wokół cieszyńskiej szkoły badań pogranicza*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

logo autorstwa Lewowickiego, która od roku 1996 jest przygotowywana przy współpracy Wyższej Szkoły Pedagogicznej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie⁴.

Prezentowany drugi numer czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” otwiera tekst Lewowickiego nt. *Edukacja wobec odwiecznych i współczesnych problemów świata – konteksty i wyzwania edukacji międzykulturowej*. Autor zwraca w nim uwagę na najważniejsze problemy współczesnego świata, a głównie na trudne dzieje i toksyczną politykę, religie jako pola konfliktów, falowanie nastrojów prointegracyjnych i dezintegracyjnych, narastający konflikt między bogatymi i biednymi, destrukcyjne oddziaływanie mass mediów i języka sfery publicznej, jak również na dysfunkcyjność samej edukacji. Podkreśla zarazem, że „oczekiwania wobec edukacji w szczególny sposób odnieść należy do edukacji międzykulturowej. Właśnie na gruncie edukacji międzykulturowej znaleźć można wiele przykładów wrażliwości na problemy współczesnego świata, wiele też jest przykładów edukacyjnych przedsięwzięć, które dobrze służą jego poznawaniu i rozumieniu”⁵.

Takim udanym przedsięwzięciem edukacyjnym jest m.in. polepszenie w ostatniej dekadzie poziomu wykształcenia dzieci imigrantów przebywających w krajach OECD, które – mimo iż wywodzą się ze środowisk defaworyzowanych – osiągają względnie lepsze wyniki w kształceniu akademickim niż populacja autochtoniczna o podobnym statusie społeczno-ekonomicznym. Zjawisko to charakteryzuje szerzej Wiktor Rabczuk w opracowaniu *Czynniki niesprzyjające i chroniące w przebiegu kariery szkolnej uczniów imigrantów*, zwracając szczególną uwagę na kontekstualny charakter czynników chroniących, umożliwiających rozwój zdolności adaptacyjnych dzieci, takich jak: przyjazne struktury szkolne, silny kapitał społeczny, wczesna samodzielność czy wysokie zdolności kognitywne.

W polskie doświadczenie wielokulturowości w interpretacji Jana Pawła II jako inspiracji dla edukacji międzykulturowej wprowadza artykuł Marka Rembierza, w którym autor – przywołując polskie doświadczenie wielokulturowości, kształtujące tożsamość papieża oraz jego doświadczenie moralne i doświadczenie chrześcijańskiej wiary – charakteryzuje szerzej kulturę i wychowanie w aspekcie partykularności i uniwersalności. Autor zauważa

---

⁴ Wykaz wszystkich publikacji wydanych w serii prac Edukacja Międzykulturowa jest zamieszczony na końcu czasopisma w dziale Bibliografia.

⁵ T. Lewowicki: *Edukacja wobec odwiecznych i współczesnych problemów świata – konteksty i wyzwania edukacji międzykulturowej*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

również, że „wskazane i rozpatrzone inspiracje dla edukacji międzykulturowej mogą być uznawane za »otwieranie horyzontów«, za »stawianie podstawowych pytań i przypominanie podstawowych wartości«, mogą też dawać dalsze »inspiracje dla nowego sposobu bycia człowiekiem«. Choć wymagają one zawsze dyskusji i intelektualnie ożywczej konfrontacji z innymi punktami widzenia, aby nie stały się samowystarczalną ideologią edukacyjną i nie podzieliły losu innych ideologii multikulturowości, które – konstruując nowy świat i zarazem rozmijając się z aktualną rzeczywistością społeczną – przyczyniają się do wywoływania i wzmacniania niepożądanych sytuacji”⁶.

Zamieszczone w czasopiśmie kolejne opracowania prezentują relacje i komunikaty z badań, forum młodych pedagogów międzykulturowych oraz praktykę edukacyjną. Odnoszą się w sposób szczególny do realizacji edukacji regionalnej i międzykulturowej w Zagłębiu Dąbrowskim, na Lubelszczyźnie oraz Kaszubach. Justyna Jabłeka i Irena Kubiak, studentki Uniwersytetu Śląskiego, Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie, przedstawiają działalność Koła Naukowego Edukacji Międzykulturowej jako przykład dobrego połączenia studenckiej praktyki z akademicką teorią. Aleksandra Gancarz – była przewodnicząca tejże organizacji studenckiej, istniejącej od dziewięciu lat na cieszyńskim wydziale – podkreśla, że udział studentów w konferencjach naukowych, projektach międzynarodowych i podejmowane przez nich inicjatywy pozwalają poszerzać wiedzę i zdobywać umiejętności społeczne (w tym międzykulturowe), organizacyjne, menedżerskie i naukowe, które są bardzo przydatne w dalszej pracy zawodowej.

Przedkładany Czytelnikom drugi numer czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” zawiera także recenzje wybranych publikacji oraz wykaz prac z edukacji wielo- i międzykulturowych wydanych w 2012 roku, jak również kronikę najważniejszych wydarzeń naukowych z tego samego roku. Wzbogacenie prezentowanych materiałów stanowi wykaz rozpraw doktorskich z zakresu edukacji wielo- i międzykulturowej obronionych w dyscyplinie pedagogika.

* * *

W imieniu zespołu redakcyjnego i Rady Naukowej czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” pragnę podziękować wszystkim Autorom za twórczy namysł nad problematyką wielo- i międzykulturowości. Składam również

---

⁶ M. Rembierz: *Polskie doświadczenie wielokulturowości w interpretacji Jana Pawła II jako inspiracja dla edukacji międzykulturowej*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

szczególne podziękowanie dr. hab. Mirosławowi Sobeckiemu, prof. UwB – za podjęcie trudu recenzowania czasopisma.

Wydanie drugiego numeru czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” stało się możliwe dzięki niezmiennej przychylności i pomocy władz akademickich Uniwersytetu Śląskiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie oraz Wydawnictwa Adam Marszałek. Wszystkim Osobom, które przyczyniły się do powstania publikacji, pragnę wyrazić uznanie i podziękować, a Czytelnikom życzę inspiracji do własnych przemyśleń, studiów i badań.

Ewa Ogrodzka-Mazur
Redaktor naczelny

Bibliografia

- Lewowicki T.: *Edukacja międzykulturowa – konteksty polityczne i ideologiczne, idea pedagogiczna, doświadczenia społeczne i praktyka edukacyjna (zderzenia deklaracji i działań – czas próby?)*. W: T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur (red.): *Z teorii i praktyki edukacji międzykulturowej*. Cieszyn 2006, UŚ, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie.
- Lewowicki T.: *Przemiany ustrojowe i kulturowe a poczucie tożsamości i stosunek młodzieży do wybranych kwestii społecznych – dostrzegalne skutki transformacji*. W: T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta (red.): *Poczucie tożsamości i stosunek młodzieży do wybranych kwestii społecznych – studium z pogranicza polsko-czeskiego*. Cieszyn – Warszawa – Toruń 2009, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Lewowicki T.: *Edukacja wobec odwiecznych i współczesnych problemów świata – konteksty i wyzwania edukacji międzykulturowej*. Tekst zamieszczony w tym tomie.
- Ogrodzka-Mazur E., Szczurek-Boruta A.: *Działalność naukowo-badawcza Zakładu Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Śląskiego na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji w latach 1989–2012. Wokół cieszyńskiej szkoły badań pogranicza*. Tekst zamieszczony w tym tomie.
- Rembierz M.: *Polskie doświadczenie wielokulturowości w interpretacji Jana Pawła II jako inspiracja dla edukacji międzykulturowej*. Tekst zamieszczony w tym tomie.